

NARODNA

Letnik III
Štev. 15

Uredništvo in upravnishrvo v Ptuj. Ček rač. 16.089.
Naročnina za celo leto Din 28[—], pol leta Din 20[—],
Za deljena plačila se računi vsaka številka 1 dinar.

PTUJ, dne 23. aprila 1932

Cena oglasov: Po cenzuri odn. po dogovoru.
Cena malim oglasom: Vsaka beseda Din 1[—] in — 50.
Večkratne objave po dogovoru.

Premišljaj ta teden
globokost in resničnost sle-
dečih rekov, citatov in gesel:
„Ne samo, kar veleva mu stan,
kar more,
to mož je storiti dolžan!“
„Kdor zaničuje se sam, podlaga
je tujčevi peti.“
„Sloga jači, nesloga tlači.“

O tiskovnem zakonu, vladah in časopisni cenzuri.

(Našim razboritim čitateljem, kritičnim prijateljem, borbenim dopisnikom in preradikalnim sotrudnikom v prijazen pouk!)

V veliki množici raznih zakonov in predpisov je menda tiskovni zakon še najbolj neznan široki javnosti, ker se tudi na sonjaji le od časa do časa rabi v redkih javnih razpravah. In še v teh primerih gre navadno za klevečo po čistem časopisju. — Povsem razumljivo je, da pri takih okoliščinah ne more imeti javno t p'avega pojma o današnjih zakonskih predpisih o tisku ter se le tu in tam, čim zagleda v listu kako belo listo ali izdolben stavek misli svoje o strogosti zakona, kateremu se mora povsod vsak državljani brezpogojno pokoravati ter se po njem ravnati; kajti sicer bi bil zakon le kos papirja za arhivo, pa'ke in mo'je in bi neupoštevanje zakona vedlo skupnost k anarhiji — brezvladju.

Ker pa še nismo anarhisti, četudi nas imajo eni za boljševike, drugi za komuniste, tretji za socialiste, demonstirane „k'erikalce“ itd. je naša dolžnost, da povemo javnosti v pouk par tozadevnih pojasnil. Kakor so nam že kot rekrutom nekda vtepali „frajtarji“ v glavo tisti stereotipni „Befehl muss befolgt werden!“ (pa četudi je bil večkrat tak „Befehl“ proti normalnim človeškim možganom), tako moramo danes, v dobi graditve velike konsolidacije države na znotraj in zunaj — ne mo' da iz strahu pred kašo in ričetom, ampak iz ljubezni do skupnosti

spoštovati vsak zakon v trdnem zupanju do zakonodajalca. Saj je znano, da so v slučajih prav težkih bolezni najbolj esudno okusna zdravila najbolj učinkovita. V časih mora zdravnik seči po nožu, strupa itd., da reši usodo bolnikovo. To je samo primera za težak položaj raznih vlad (režimov), ki snujejo najbolj učinkovite zakone v soglasju vseh poklicanih ministrov, narodne skupščine ter merodajnih javnih starovskih korporacij. So v vlogi zdravnikov bolnega državnega telesa. Tako je pri nas, tako je povsod na svetu.

Posamezni „šef-zdravniki“ (ministerski predsedniki) so v različnih dobah različno vodili politiko svojega zdravljenja: Pokojni Nikita Pašič je grozil z — amputacijo; tudi že pokojni Stjepan Radič je božal jugoslovanskega bolnika s tolažilnim balzami miru, človečansva in ljubezni, upanja v boljše čase in — potrpljenstvo, ki je božja mast; Svetozar Pribičević se je zadržal nad bolnikom, o katerem je mislil, da — simulira; Ljuba Davidović in dr. Korošec sta se posluževala „Blaženega žegna“; Peter Zivković energičnih injekcij itd. itd. — Vsak po svoje. Vsi so sestavljali po svojem znanju najboljše recepte: zakone.

Ako se tak „konzilij zdravnikov“ skrega med seboj radi bolnika, njegove bolezni in načina zdravljenja — ali pa vsi solidarno obupajo, tedaj pravimo temu „kriza vlade“. Potem se navadno izmenja šef-zdravnik ali pa vsi. — To je povedano seveda v lepi, razumljivi primeri vsem nergačem v pouk in informacijo.

Mnogo naših preveč razboritih čitateljev nam očita prav po krivici, da

smo premehki napram raznim vprašanjem in pojavom doma in po svetu; mnogim kritičnim prijateljem smo preveč mnogostranski, ker se npr. nobenemu zameriti; na preveč borbene dopisnike pa se je poleg cenzure aboniral uredniški koš, ki ima zelo veliko želo, dočim na in preradikalnim sotrudnikom nočejo v glavo niti bele lise v listu ter nam očitajo „figavost“, preteč nam z bo'kotom in preziranjem, ker ne poznajo strogi določb zakona o tisku, ki se v pogledu svoje strogosti stopnjuje že od l. 1925 dalje! Sedem bridkih let za preskušnjo potrpežljivosti novinarske kože! Vendar je stogi tiskovni zakon, izdan od narodne skupščine bil še do' kaj mil, ker so oblasti ublažile kazenski postopek. S 6. januarjem se je ta zakon zelo poostiril v pogledu slučajev, ki so predpogoj za zaplembo (konfiskacijo) listov in sicer prav razumljiv postopek zoper državo po občem kaz. zakoniku, prestopki po zakonu o zaščiti države ali pa zaščitveni oblasti organov brez utemeljitve iznesenih dejstev. Pa' pa je po novem zakonu odpadel primer konfiskacije lista za primer žaliive narodne skupščine, kar je povsem razumljivo, kajti stara narodna skupščina, ki je večkrat bolj naličila na sejmu se pretepajočim mešetarjem, kakor par'amentu kulturne države je bila ukinjena, a nova skupščina (sedanja) se tudi ni zavarovala pred napadi, zato ne uživa zaščite potom zaplembe. — Poprej je odločalo o zaplembi redno sodišče, priziv na apelacijo je bil dovoljen. Sedaj ni nobene pritožbe razun v prav posebnih slučajih, ki pa javnost ne zanimajo. Gospod notranji minister pa sme

list, ki je bil v enem mesecu trikrat zaplenjen sploh ustaviti, njegovo nadaljno izhajanje pa zabraniti.

Sedaj vidite nergači iz vrst preveč razboritih čitateljev, zakaj nismo objavili vseh vaših bridkih opomb glede zločeste gospodarske krize v okviru vaše sicer upravičene nevolje; sedaj veste vi, kritični prijatelji, zakaj se marsikaj mo' a pisati s prav milo besedo, četudi je v govoru prav bridka resnica. Naši borbeni dopisniki bodo razumeli, da vsega ne smemo dati na sicer zelo potrpežljivi papir, ker zakon je — zakon; preradikalni dopisniki pa si naj k srcu vzamejo naše dobrohotne nauke in naj razumejo, kako težko je delo novinarjev, četudi neodvisnih. Vendar se najdejo izhodi tudi iz zanj cenzure, katere omiljenja se nam že obeta radi spoznanja pretirane strogosti sedanje cenzure.

Vsi naj pomnijo, da ni mogoče vsem ustéči: Strogemu zakonu in javnosti, ki je zelo izbirčna in kritična. Zato potrpite v imenu božjem vsaj nekaj mesecev; kajti nikdo od vas, ki plača časopisno naročnino, ne bo zadovoljen, da istega takozvana „višja sila“ ustavi zato, ker je dal duška vaši kolikotol'ko utemeljeni nevolji. —

Kritizirati pa sme svobodno vse, kar je vredno javne kritike, ki pa morate imeti za podlago tri lepe lastosti: Resnico, pravico in — ljubezen. —

Večkrat je cenzorju težko, da kako stvar zapleni, ker mora to storiti večkrat tudi v primerih, ko gre za stvar, ki je njemu — izven urada — morda na moč simpatična.

Podpirajte nas vsi, ki ste dobre volje!

PODLISTEK.

Je pa davi slanica padla ...

Ko se je solnčnega pomladega jutra pomikal proti pokopališču v N. mrvaški sprevoz z belo krsto v spremstvu be'oblečenih deklic, je prihitel k meni kakor drobna ptica spomin iz davne mladosti. . . In temu spomnu, kristalno nočistem, kakor jutranja rosa na kelihi liže posvečam te vrstice.

Jelici je cvetela dvajseta pomlad. Kadarkoli in kjerkoli se je pojavila, vse je gledalo za njo: možiki s pitajeno, neizgovorjeno željo v srcu, ženske z nežavno zavistjo v duši, z zavistjo, ki ni hotela žaliti. . .

„Glejte, glejte, Jelica je. . .“ so veselo vsklikali mestni komiji, kadar so jo videli v mestu. Pa niso verjeli sami sebi, da je ona; kajti vedeli so, da se redkokedaj prikaže v mesto. Kadar pa se je prikazala, takrat so se vse oči obrnčale nanjo. . .

„Ona je, gotovo ona!“ je vskliknil mlad fant, ko se je ozrl skozi okno trgovine.

„Lažeš, nemogoče!“ so zmedeno in zmečano odgovarjali njegovi tovariši in prihiteli vsi k oknu.

„Kakor hod srne je njen korak“ rekel je eden.

„Hodi, kakor bi štel cekine“ je odgovoril drugi.

„Ščkana je kakor veverica“ je pristavil tretji in tako so se vrstile sodbe na njej — Jelici, vitki devojki, kateri je vzevetela jedva dvajseta pomlad.

„Bogve, ali je čula krilate opazke, ki so letale za njo liki pestri svilokrili metuljčki za vonjavim cvetom?“

Ni se zmenila prav za nikogar. Tih in resen je bil njen pogled. Obrazek kakor odsev belega lilijnega cveta. . . Ličeca, kakor tih odmev žalostne pesmice. . .

Tiha in resna je hitela mimo trgovin. Vse oči so bile vprte v njo, ali ona ni ničesar čula, ničesar videla. Zatopljena v težko, mučno misel — je hitela in izginila v gostem drevoredu kraj reke. Izginila je vsen očem. . .

Na bregu je obstala in se zazrla v zelene valove nerazumno mrmrajoče reke in se zamislila v daljo, kakor da hoče čitati rešitev težke uganke v valovih

reke. . . Trudna je sedla na klopico, odprla ročno torbico in potegnila iz nje drobno stvarco, zavito v košček svilnatega papirja.

En sam pogled v skrivnostni šepet valov in zavojček je odletel — v vodo. Papiček, zmočen je odplaval po valovih brez one male stvarce, ki je zdrknila na deroče dno med kamenje, školjke, ribe. . .

Jelica se je zravnala, kakor za hip osvobodena težkega bremena, ki je tlačil neno dušo; dvignila je ponosno svojo glavico in odšla domov. . .

Tista drobna stvarca je zdrknila na dno reke, med prodec, školjke, ribe, — kjer kraljujejo vile povodkinje, katerim služi vdano — povodnji mož. . .

Drobna stvarca — prstan zaročni.

Celo zimo je sedela v svoji sobici, ga ogledovala, strmela vanj, ugibala njegovo ta in tvenost, — vendar ga ni spoznala, ga ni razumela.

Njej se je zdel podoba večnosti brez začetka in kraja.

Kadarkoli so dekleta — navadno po večerih — prihajale mimo njenega

okna ter jo zvale, naj gre z njimi k pevski ali gledališki vaji, vselej je odklonila prošnjo svojih tovarišic.

Njene drugarice Anica, Marica in Olgica so tupatam metale kamenčke v njeno okence in zvale:

„Pridi, Jelica z nami!“

„Ne morem! . . .“ je bil komaj slišen odgovor, zajet v prikrito in globoko žalost.

In so odšle — žalostne in šepetale med seboj sočutno s čuvstvom neoskrunjenih duš:

„Nekaj strašnega gloda srce uboge Jelice“ . . .

In po hišah, kjer so ljudje opol dne in po večerih sedeli pri mizah in se pomenkovali o različnem, so tožili:

„Jelice ni več videti na ulici. Zamisljena je zelo in oslabela je revica; nekaj strašnega jo teži“ . . . In tako so ugibali to in ono, vsi dobri in hudobni ljudje, ugibali dobro in zlo, pa samo ugibali in govorili. . .

Ko se je poslovila zima, je vzbrstelo prvo brstje in z njim ponižne vijolice, beli zvončki in zlate trobentice.

Odšle so dekleta, nabirat prvih rožic za oltar Skrivnostne Rože. . .